

Cyfraith Bob Dydd

Lefel Mynediad 1 – Lefel 2

Sgiliau Bywyd a Gwaith
Cynnwys yr Uned

Cynnwys

Nod yr Uned	3
Unedau gan Sefydliadau Dyfarnu Eraill.....	3
Dogfennaeth y Gymhwyster	3
Cynnydd ar draws lefelau	4
Gofynion Cyflenwi	6
Dull Asesu	8
Lefel Mynediad 1	9
Lefel Mynediad 2	9
Lefel Mynediad 3	10
Lefel 1	10
Lefel 2.....	11
Cynnwys yr Uned	12
Lefel mynediad 1	12
Lefel mynediad 2	15
Lefel Mynediad 3	18
Lefel 1	21
Lefel 2.....	25

Nod yr Uned

Mae'r uned hon yn rhan o'r cymwysterau Sgiliau Bywyd, Sgiliau Gwaith, a Sgiliau Bywyd a Gwaith, sydd ar gael ar Lefel Mynediad 1–3, Lefel 1 a Lefel 2 i gefnogi Cwricwlwm i Gymru 14-16 oed.

Mae cyfres o unedau Cyfraith Bob Dydd wedi'i dylunio i ddatblygu dealltwriaeth dysgwyr o gysyniadau cyfreithiol sy'n effeithio ar ein bywydau beunyddiol, gan ddatblygu'r sgiliau i lywio senarios cyfreithiol cyffredin a'u galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus sy'n cyfrannu at gymdeithas gyfiawn a theg.

Unedau gan Sefydliadau Dyfarnu Eraill

Dim ond unedau sy'n rhan o gymwysterau cymeradwy Sgiliau Bywyd, Sgiliau Gwaith, a Sgiliau Bywyd a Gwaith Open Awards a all gyfrannu at gyflawni'r cymhwyster hwn.

Ni all unedau sydd wedi'u hardystio gan Sefydliadau Dyfarnu eraill, neu unedau a gymerwyd o gymwysterau Open Awards eraill, gyfrannu at gyflawni'r cymhwyster hwn. Mae'r gofyniad hwn yn berthnasol ar draws cymwysterau o bob lefel a maint.

Dogfennaeth y Gymhwyster

Mae Manyleb yr Uned hon yn ddogfen orfodol ac rhaid ei darllen a'i chymhwyso ochr yn ochr â'r Canllaw Cymwysterau perthnasol (penodol i lefel) a Llawlyfr Darparwr Open Awards.

Cynnydd ar draws lefelau

Mae'r gyfres hon o unedau wedi'i dylunio ar gyfer dysgwyr o Lefel Mynediad 1 – Lefel 2. Gall dysgwyr symud ymlaen drwy'r lefelau drwy gydol eu taith addysg, neu ddechrau ar lefel uwch yn briodol i'w lefel dysgu, eu targedau addysg a'u dyheadau.

Mae'r tabl isod yn crynhoi'r meysydd dysgu sydd wedi'u cynnwys yn yr unedau a sut y caiff y rhain eu trin ar bob lefel.

Cysyniad	Mynediad 1	Mynediad 2	Cofnod 3	Lefel 1	Lefel 2
Deall rheolau a chyfreithiau	Cydnabod rheolau a chyfreithiau	Nodi'r gwahaniaeth rhwng rheolau a chyfreithiau	Nodi pwrpas cyfreithiau mewn cymdeithas	Amlinellu sut mae cyfreithiau'n cael eu gwneud yng Nghymru	Crynhoi sut mae deddfau'n cael eu datblygu a'u cymhwyso
Hawliau'r unigolyn	Datgan hawl sylfaenol	Rhoi enghreifftiau o ddeddfau sy'n diogelu unigolion	Disgrifio ble i ddod o hyd i wybodaeth am hawliau cyfreithiol	Rhoi enghreifftiau o nodweddion gwarchodedig	Dadansoddi effaith hawliau cyfreithiol mewn cyd-destunau go iawn
Pobl sy'n helpu ac yn gorfodi'r gyfraith	Cydnabod pobl sy'n helpu i gadw eraill yn ddiogel	Adnabod rolau gorfodi'r gyfraith a chymorth	Defnyddio termau cyfreithiol sylfaenol i ddisgrifio rolau a sefyllfaoedd	Dangos defnydd o brosesau cwyno neu adrodd	Defnyddio'r awdurdodau priodol i ddatrys materion cyfreithiol
Cyrchu cymorth a datrys problemau	Adnabod ffordd i gael help	Dangos ffyrdd o ofyn am gymorth	Cymryd rhan mewn datrys anghytundeb syml	Defnyddio ffynonellau priodol i adrodd pryderon	Cyfleu ymatebion strwythuredig i ddatrys problemau
Defnyddio gwybodaeth gyfreithiol	Cymryd rhan mewn ymddygiad syml sy'n	Adnabod sefyllfaoedd lle mae	Cymhwyso termau cyfreithiol i	Defnyddio prosesau cyfreithiol i	Cymhwyso a chyfiawnhau ymatebion cyfreithiol mewn

	ddiogel neu'n deg	cyfreithiau'n berthnasol	senarios bob dydd	ddatrys materion	gwahanol gyd- destunau
Galw gwybyddol	Adnabod / nodi	Nodi / adnabod / rhoi enghreiffiau	Disgrifio / cymhwysu / cymryd rhan	Disgrifio / arddangos / cymhwysu	Esbonio / dadansoddi / gwerthuso / cyfathrebu

Gofynion Cyflenwi

Cyn darparu, rhaid bod gan ddarparwyr Gynllun Darparu ac Asesu cymeradwy sy'n mapio addysgu, dysgu ac asesu i'r holl feini prawf asesu (sy'n benodol i'r lefel) ym Manyleb yr Uned hon.

Disgwylir i ddarparwyr gynllunio a chyflwyno gweithgareddau dysgu ac asesu o fewn cyfleusterau safonol ysgol/ coleg/darparwr hyfforddiant. Dylai'r uned hon fod yn hygyrch ac yn gyraeddadwy heb fod angen seilwaith arbenigol, adnoddau drud neu amodau mynediad cyfyngol.

Adnoddau Staff

Rhaid i ddarparwyr sicrhau bod athrawon cymwys a phrofiadol ar gael i gyflwyno ac asesu'r uned hon.

Rhaid i staff dosbarthu:

- cael gwybodaeth a dealltwriaeth o gyfraith bob dydd a chysyniadau cyfreithiol sy'n briodol i lefel y ddarpariaeth.
- gallu cefnogi dysgwyr i gymhwyso gwybodaeth gyfreithiol i senarios bywyd go iawn
- deall gofynion diogelu a gwybod sut i ymateb yn briodol i ddatgeliadau neu bryderon dysgwyr.

Dylid cefnogi'r ddarpariaeth drwy:

- staff sy'n gallu hwyluso trafodaeth am sefyllfaoedd bywyd go iawn (e.e. hawliau, anghydfodau, cyfrifoldebau cyfreithiol) mewn modd diogel a chefnogol
- staff sy'n gallu arwain dysgwyr i ddatblygu sgiliau datrys problemau a gwneud penderfyniadau
- mynediad at gymorth bugeiliol neu ddiogelu lle bo angen.

Dylai fod gan staff dosbarthu gymhwyster addysgu neu hyfforddi cydnabyddedig, neu fod yn gweithio tuag ato, lle mae hyn yn ofniad gan y darparwr.

Adnoddau Corfforol

Rhaid i ddarparwyr sicrhau bod adnoddau addas a digonol ar gael i gyflwyno ac asesu'r uned hon. Dylai hyn o leiaf gynnwys:

Amgylchedd Dysgu

- amgylchedd ystafell ddosbarth diogel a chynhwysol sy'n cefnogi trafodaeth, datrys problemau a dysgu seiliedig ar senarios.

Deunydd Dysgu ac Addysgu

- cynlluniau gwersiau a deunydd sesiynau strwythuredig i gefnogi darpariaeth gyson
- deunydd i ddysgwyr a gweithgareddau i gefnogi dealltwriaeth a chymhwysiad cysyniadau cyfreithiol
- mynediad at ffynonellau gwybodaeth priodol, gan gynnwys deunydd Llywodraeth Cymru (argraffedig neu ddigidol)
- deunydd sy'n seiliedig ar senarios ac astudiaethau achos i gefnogi archwilio senarios cyfreithiol bob dydd
- adnoddau gweledol megis diagramau, llinellau amser ac awgrymiadau.

Offer

- offer cyflwyno, e.e. taflunydd neu sgrin ryngweithiol
- mynediad i gyfrifiadur neu liniadur ar gyfer adnoddau digidol
- adnoddau ystafell ddosbarth gan gynnwys bwrdd gwyn a deunydd ysgrifennu
- ffurflenni cyfreithiol ffug (cwynion, ffurflenni treth, adroddiadau)
- dogfennau cyfreithiol neu dempledi symlach.

Gofynion Mynediad

Nid oes angen unrhyw ddysgu na chymwysterau blaenorol ar ddysgwyr ar gyfer unrhyw un o'r unedau yn y gyfres hon. Fodd bynnag, wrth i lefel cymhlethdod yr iaith gynyddu drwy'r lefelau, rhaid i'r darparwr gwblhau asesiadau cychwynnol cadarn i sicrhau bod y dysgwr yn gallu cael mynediad at y cynnwys ar y lefel y maent yn dechrau arni.

Dull Asesu

Mae'r gyfres hon o unedau wedi'i dylunio i'w hasesu drwy dasgau a gweithgareddau asesu a ddyluniwyd gan y darparwr.

Rhaid i ddarparwyr gynnal gwiriad cyni'rasediad ddigwydd, i gadarnhau bod y tasgau'n cwmpasu'r holl feini prawf asesu a'u bod yn briodol i'r lefel.

Rhaid bodloni'r holl feini prawf asesu'n llawn er mwyn i'r dysgwr dderbyn marc 'pas'. Ni ellir gwneud unrhyw ddyfarniad rhannol os na chaiff unrhyw feini prawf asesu eu bodloni.

Mae'n ofynnol i ddysgwyr gasglu tystiolaeth mewn portffolio o dystiolaeth. Gellir cyflwyno hwn yn ddigidol (e.e. drwy system e-bortffolio) neu ar bapur, fel y bo'n briodol i'r dysgwr unigol. Lle bynnag y bo modd, anogir e-bortffolios.

Rhaid i aseswyr asesu'r dystiolaeth a gasglwyd gan y dysgwr yn erbyn meini prawf asesu'r uned i benderfynu a yw pob un wedi'i fodloni'n llawn ai peidio. Mae pob penderfyniad asesu yn destun i sicrhau ansawdd mewnol (IQA) gan y darparwr a sicrhau ansawdd allanol (EQA) gan Open Awards cyn i'r canlyniad gael ei gadarnhau.

Penderfynwyd bod y mathau canlynol o dasgau asesu yn addas ar gyfer yr uned hon ar bob lefel.

Lefel Mynediad 1

Dylai asesiad o'r Gyfraith Bob Dydd ar Lefel Mynediad 1 gynnwys:

Math o Asesiad	Enghreifftiau o Dasgau
Paru / Dewis	Cydnabod pobl sy'n helpu i gadw eraill yn ddiogel (e.e. yr heddlu, athrawon, rhieni neu ofalwyr). Gellir ei ddangos drwy bwyntio at luniau
Tasgau Adnabod	Nodi cyfrifoldeb sylfaenol sy'n gysylltiedig â bywyd bob dydd
Tasgau Adnabod	Cydnabod rheolau (e.e. "dim rhedeg", "dim gweiddi")
Arddangosiad	Dangos ymddygiad teg tuag at eraill
Cyfranogiad Sylfaenol	Cymryd rhan mewn gweithgaredd syml sy'n dangos ymddygiad diogel
Trafodaeth â Chefnogaeth	Mae'r dysgwr yn nodi un cyfrifoldeb megis dilyn rheolau'r dosbarth neu ofalu am ei eiddo

Lefel Mynediad 2

Dylai asesiad o Gyfraith Bob Dydd ar Lefel Mynediad 2 gynnwys:

Math o Asesiad	Enghreifftiau o Dasgau
Tasgau Cymharu	Nodi'r gwahaniaeth rhwng rheol a chyfraith
Pwyntio / Adnabod	Adnabod pobl sy'n helpu i orfodi'r gyfraith (pwyntio at lun o blismon, athro)
Ymatebion Ysgrifenedig / Llafar Byr	Rhoi enghreifftiau o gyfreithiau sy'n ein cadw ni'n ddiogel
Cydnabod gweithgareddau	Mae'r dysgwr yn adnabod lladrad neu ddifrod i eiddo mewn lluniau neu fideos
Tasgau Arddangos	Dangos sut i ofyn am gymorth gyda phroblem gyfreithiol

Lefel Mynediad 3

Dylai asesiad o'r Gyfraith Bob Dydd ar Lefel Mynediad 3 gynnwys:

Math o Asesiad	Enghreifftiau o Dasgau
Tasgau Adnabod	Nodi canlyniadau gwahanol am dorri rheol neu dorri cyfraith
Ymchwilio	Nodi ble i ddod o hyd i wybodaeth ddibynadwy am hawliau cyfreithiol
Cyfranogiad	Cymryd rhan mewn gweithgaredd strwythuredig i ddatrys anghytundeb cyfreithiol cyffredin
Cymhwyso gwybodaeth	Defnyddio termau cyfreithiol sylfaenol i ddisgrifio problem defnyddiwr.

Lefel 1

Dylai Asesiad o Gyfraith Bob Dydd ar Lefel 1 gynnwys:

Math o Asesiad	Enghreifftiau o Dasgau
Tasgau Cymharu	Nodi'r gwahaniaeth rhwng cyfraith sifil a chyfraith droseddol
Tasgau Esbonio	Rhoi enghreifftiau o nodweddion gwarchodedig o dan y gyfraith cydraddoldeb
Chwarae rôl	Dangos sut i wneud cwyn ffurfiol ynghylch cynnyrch diffygiol
Tasgau Adnabod	Adnabod ffynonellau dibynadwy i adrodd am bryder diogelwch neu drosedd
Trafodaeth	Disgrifio hawliau cyfreithiol person ifanc yn y gweithle

Lefel 2

Dylai Asesiad o Gyfraith Bob Dydd ar Lefel 2 gynnwys:

Math o Asesiad	Enghreifftiau o Dasgau
Tasgau Esbonio	Esbonio'r gwahaniaeth rhwng cyfraith sifil a chyfraith droseddol
Asesiad dadansoddol	Dadansoddi effaith y Ddeddf Cydraddoldeb ar ysgol neu weithle
Trafodaeth broffesiynol	Crynhoi'r broses o sut mae Bil y Senedd yn dod yn Ddeddf yng Nghymru
Ymateb llafar / ysgrifenedig	Defnyddio cyfraith defnyddwyr i ddatrys anghydfod syml
Cymhwyso gwybodaeth	Cyfleu dadl gyfreithiol i ddatrys problem gymunedol

Cynnwys yr Uned

Lefel Mynediad 1

Teitl yr Uned: Cyfraith Bob Dydd
Rhif Cyfeirnod yr Uned: CBM061
Lefel: Lefel Mynediad 1
Gwerth Credyd: Dau (2)
Oriau Dysgu Dan Arweiniad: 20

Nod yr Uned: Datblygu dealltwriaeth dysgwyr o gysyniadau cyfreithiol sy'n effeithio ar ein bywydau beunyddiol, gan ddatblygu'r sgiliau i lywio senarios cyfreithiol cyffredin a'u galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus sy'n cyfrannu at gymdeithas gyfiawn a theg.

Egwyddorion Cynnydd
Cam Cynnydd 1 - Rwy'n dechrau deall sut mae fy nghymuned yn cael ei llywodraethu a pham fod rheolau.

Deilliant Dysgu (Bydd y Dysgwr yn):	Maen Prawf Asesu (Gall y Dysgwr):
1. Gwybod bod rheolau'n effeithio ar fywyd bob dydd	1.1 Cydnabod rheolau
2. Gwybod pwy sy'n helpu i orfodi'r cyfreithiau yn y gymuned	2.1 Cydnabod pobl sy'n helpu i gadw eraill yn ddiogel
	2.2 Adnabod ble i gael help gyda phroblem
3. Deall hawliau a chyfrifoldebau sylfaenol	3.1 Nodi hawl sylfaenol sydd gan bobl ifanc
	3.2 Nodi cyfrifoldeb sylfaenol sy'n gysylltiedig â bywyd bob dydd
4. Gallu gweithredu'n ddiogel ac yn deg mewn sefyllfaoedd bob dydd syml	4.1 Cymryd rhan mewn gweithgaredd syml sy'n dangos ymddygiad diogel
	4.2 Dangos ymddygiad teg tuag at eraill

Cynnwys Dangosol

Deilliant Dysgu 1	AC 1.1 Rhaid i ddysgwyr gydnabod rheolau sy'n bodoli mewn lleoliadau bob dydd, megis rheolau'r ysgol a rheolau'r ystafell ddosbarth e.e. • dim rhedeg dan do • dim ymladd • gwrando pan fo eraill yn siarad.
Deilliant Dysgu 2	AC 2.1 Rhaid i ddysgwyr gydnabod pobl sy'n helpu i gadw eraill yn ddiogel e.e. • heddlu • athrawon • rhieni • gofalwyr AC 2.2 Rhaid i ddysgwyr nodi ble i gael help gyda phroblem e.e. • dweud wrth oedolyn dibynadwy • galw 999 • mynd i orsaf heddlu.
Deilliant Dysgu 3	AC 3.1 Rhaid i ddysgwyr nodi hawl sylfaenol sydd gan bobl ifanc e.e. yr hawl i addysg, i fod yn ddiogel, i gael eu clywed. AC 3.2 Rhaid i ddysgwyr nodi cyfrifoldeb sylfaenol sy'n gysylltiedig â bywyd bob dydd, fel dilyn rheolau'r ysgol neu'r gwaith.
Deilliant Dysgu 4	AC 4.1 Rhaid i ddysgwyr gymryd rhan mewn gweithgaredd syml sy'n dangos ymddygiad diogel, megis ymarfer sut i ofyn am gymorth AC 4.2 Rhaid i ddysgwyr ddangos ymddygiad teg tuag at eraill, megis cymryd tro mewn gweithgareddau grŵp.

Maes Profiad Dysgu	Y Celfyddydau
Datganiad o'r Hyn sy'n Bwysig	Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac amrywiol, ac wedi'u llywio gan weithredoedd a chredoau dynol.
Perthnasol i'r Pedwar Diben	Diben 3 - Dinasyddion moesegol, gwybodus o Gymru a'r byd
Sgiliau Trawsgwricwlaidd	Llythrennedd a Digidol
Sgiliau Cyfannol	Effeithiolrwydd personol
Dealltwriaeth o gynaliadwyedd ym myd gwaith a/neu waith bob dydd	Deall sut mae penderfyniadau cyfreithiol teg a gwybodus yn cefnogi cymdeithas ddiogel a chynaliadwy

Themâu Trawsbynciol Perthnasol	
Thema	Rhesymeg
Hawliau Dynol	Meithrin dealltwriaeth o hawliau a chyfrifoldebau cyfreithiol

Lefel Mynediad 2

Teitl yr Uned: Cyfraith Bob Dydd

Rhif Cyfeirnod yr Uned: CBM062

Lefel: Lefel Mynediad 2

Gwerth Credyd: Dau (2)

Oriau Dysgu Dan Arweiniad:20

Nod yr Uned: Datblygu dealltwriaeth dysgwyr o gysyniadau cyfreithiol sy'n effeithio ar ein bywydau beunyddiol, gan ddatblygu'r sgiliau i lywio senarios cyfreithiol cyffredin a'u galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus sy'n cyfrannu at gymdeithas gyfiawn a theg.

Egwyddorion Cynnydd

Cam Cynnydd 2 - Rwy'n dechrau deall sut mae fy nghymuned yn cael ei llywodraethu a pham fod rheolau.

Deilliant Dysgu (Bydd y Dysgwr yn):	Maen Prawf Asesu (Gall y Dysgwr):
1. Gwybod am reolau a chyfreithiau yn y gymuned	1.1 Nodi'r gwahaniaeth rhwng rheol a chyfraith
	1.2 Adnabod pobl sy'n helpu i orfodi'r gyfraith
2. Deall sut mae cyfreithiau'n diogelu pobl ym mywyd bob dydd	2.1 Rhoi enghreifftiau o gyfreithiau sy'n ein cadw ni'n ddiogel
	2.2 Nodi sefyllfa lle mae cyfraith wedi'i thorri
3. Gallu defnyddio hawliau cyfreithiol mewn senarios syml	3.1 Adnabod hawl sylfaenol wrth siopa neu ddefnyddio gwasanaeth
	3.2 Dangos sut i ofyn am gymorth gyda phroblem

Cynnwys Dangosol

Deilliant Dysgu 1	AC 1.1 Rhaid i ddysgwyr nodi'r gwahaniaeth rhwng rheol a chyfraith e.e. Mae'r rheolau ysgol (fel gwisgo gwisg ysgol neu ddim ffonau yn y dosbarth) yn berthnasol i fyfyrwyr yn yr adeilad hwnnw yn unig.
-------------------	--

	Mae deddfau (fel stopio wrth olau coch neu beidio â dwyn) yn berthnasol i bawb. AC 1.2 Rhaid i ddysgwyr nodi pobl sy'n helpu i orfodi'r gyfraith e.e. yr heddlu, cynorthwydd cymunedol, barnwr, cyfreithiwr, swyddogion diogelwch.
Deilliant Dysgu 2	AC 2.1 Rhaid i ddysgwyr roi enghreifftiau o ddeddfau sy'n ein cadw ni'n ddiogel e.e. - gwisgo gwregys diogelwch - cyfyngiadau oedran ar brynu eitemau penodol. AC 2.2 Rhaid i ddysgwyr adnabod sefyllfa lle mae cyfraith wedi'i thorri e.e. - rhywun yn dwyn o siop - gorchuddio wal â graffiti - ddim yn gwisgo eu gwregys diogelwch - achosi niwed i eraill.
Deilliant Dysgu 3	AC 3.1 Rhaid i ddysgwyr adnabod hawl sylfaenol wrth siopa neu ddefnyddio gwasanaeth e.e. - gallu dychwelyd nwyddau diffygiol - cael help wrth siopa - cael triniaeth barchus wrth ddefnyddio gwasanaeth. AC 3.2 Rhaid i ddysgwyr ddangos sut i ofyn am gymorth gyda phroblem e.e. sut i adrodd trosedd, sut i ofyn am gymorth. Gallai enghreifftiau gynnwys chwarae rôl gyda thiwtor/cyfoedion.

Maes Profiad Dysgu	Y Celfyddydau
Datganiad o'r Hyn sy'n Bwysig	Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac amrywiol, ac wedi'u llywio gan weithredoedd a chredoau dynol.
Perthnasol i'r Pedwar Diben	Diben 3 - Dinasyddion moesegol, gwybodus o Gymru a'r byd
Sgiliau Trawsgwricwlaidd	Llythrennedd a Digidol
Sgiliau Cyfannol	Effeithiolrwydd personol
Dealltwriaeth o gynaliadwydd ym myd gwaith a/neu waith bob dydd	Deall sut mae penderfyniadau cyfreithiol teg a gwybodus yn cefnogi cymdeithas ddiogel a chynaliadwy

Themâu Trawsbynciol Perthnasol

Thema	Rhesymeg
Hawliau Dynol	Meithrin dealltwriaeth o hawliau a chyfrifoldebau cyfreithiol

Lefel Mynediad 3

Teitl yr Uned: Cyfraith Bob Dydd

Rhif Cyfeirnod yr Uned: CBM063

Lefel: Lefel Mynediad 3

Gwerth Credyd: Dau (2)

Oriau Dysgu Dan Arweiniad: 20

Nod yr Uned: Datblygu dealltwriaeth dysgwyr o gysyniadau cyfreithiol sy'n effeithio ar ein bywydau beunyddiol, gan ddatblygu'r sgiliau i lywio senarios cyfreithiol cyffredin a'u galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus sy'n cyfrannu at gymdeithas gyfiawn a theg.

Egwyddorion Cynnydd

Cam Cynnydd 3 - Gallaf ddeall a disgrifio sut mae fy nghymuned yn cael ei llywodraethu a sut mae pobl yn cael eu cynrychioli. Gallaf ddisgrifio'r gwahanol ffyrdd y mae gwledydd a chymdeithasau, gan gynnwys Cymru, wedi cael eu llywodraethu yn y gorffennol a'r presennol.

Deilliant Dysgu (Bydd y Dysgwr yn):		Maen Prawf Asesu (Gall y Dysgwr):	
1.	Gwybod sut mae cyfreithiau a rheolau'n llywodraethu cymdeithas	1.1	Nodi pwrpas cael deddfau mewn cymdeithas
		1.2	Adnabod canlyniadau gwahanol am dorri rheol neu dorri cyfraith.
2.	Deall sut mae'r system gyfreithiol yn diogelu unigolion	2.1	Rhoi enghreifftiau o sut mae deddfau penodol yn diogelu pobl ifanc
		2.2	Disgrifio ble i ddod o hyd i wybodaeth ddibynadwy am hawliau cyfreithiol
3.	Gallu cymhwyso gwybodaeth gyfreithiol i senarios defnyddwyr a chymunedol	3.1	Defnyddio termau cyfreithiol sylfaenol i ddisgrifio problem defnyddiwr.
		3.2	Cymryd rhan mewn gweithgaredd strwythuredig i ddatrys anghytundeb cyfreithiol cyffredin

Cynnwys Dangosol

Deilliant Dysgu 1 AC 1.1 Rhaid i ddysgwyr nodi pwrpas cael deddfau mewn cymdeithas e.e.

- cadw pobl yn ddiogel rhag niwed
- sicrhau tegwch a chydaddoldeb, helpu i reoli cymuned.

AC 1.2 Rhaid i ddysgwyr nodi canlyniadau gwahanol am dorri rheol neu dorri cyfraith e.e.

- gallai torri rheol ysgol arwain at gosb neu rybudd
- gallai torri cyfraith arwain at ganlyniad allanol fel rhybudd gan yr heddlu neu gofnod troseddol.

Deilliant Dysgu 2 AC 2.1 Rhaid i ddysgwyr roi enghreifftiau o sut mae deddfau penodol yn diogelu pobl ifanc e.e.

- Disgrifio deddfau "Oedran Gwerthu" sy'n atal pobl dan 18 oed rhag prynu alcohol a thybaco (18+), lle mae'n ofynnol i fanwerthwyr wirio ID unrhyw un sy'n edrych yn iau na 25 oed yng Nghymru, (Heria 25).
- Cyfreithiau cyflogaeth ar gyfer pobl ifanc 14-16 oed sy'n sicrhau nad ydynt yn gweithio oriau gormodol nac mewn amgylcheddau peryglus.
- Cyfreithiau diogelwch digidol, megis Deddf Diogelwch Ar-lein 2023 sy'n gosod dyletswyddau cyfreithiol ar gwmnïau cyfryngau cymdeithasol (fel YouTube, TikTok) i ddiogelu plant rhag cynnwys anghyfreithlon a niweidiol.

AC 2.2 Rhaid i ddysgwyr ddisgrifio lleoedd lle gellir dod o hyd i wybodaeth ddibynadwy am hawliau cyfreithiol, e.e.

- Gwefan swyddogol Llywodraeth Cymru (*hawliau plant GOV.WALES*)
- *Comisiynydd Plant* Cymru
- Dewis y manylion cyswllt ar gyfer llinell gymorth arbenigol, fel *Meic*.
- Nodi bod athro neu weithiwr ieuencid yn yr ysgol, yn berson ddibynadwy i siarad ag ef am gefnogaeth gyfreithiol.

Deilliant Dysgu 3 AC 3.1 Rhaid i ddysgwyr ddefnyddio termau cyfreithiol sylfaenol i ddisgrifio problem defnyddiwr e.e.

- defnyddio'r term "ad-daliad" neu "hawliau statudol" wrth egluro pam y dylid dychwelyd pâr o glustffonau diffygiol i siop

- defnyddio'r term "cytundeb" wrth drafod telerau contract ffôn symudol SIM-yn-unig
- defnyddio'r term "derbynneb" neu "prawf prynu" i egluro beth sydd ei angen i brofi bod trafodiad wedi digwydd.

AC 3.2 Rhaid i ddysgwyr gymryd rhan mewn gweithgareddau strwythuredig i ddatrys anghytundeb cyfreithiol cyffredin.

Mae enghreifftiau'n cynnwys:

- Cymryd rhan mewn chwarae rôl lle mae'n rhaid iddynt drafod gyda "chymydog" am gi sy'n cyfarth neu gerddoriaeth uchel yn y nos.
- Cymryd rhan mewn senario ffug "Hawliau Defnyddwyr" lle mae'n rhaid iddynt gyflwyno cwyn am gonsol gemau diffygiol i gynorthwyydd siop.
- Cyfranogi mewn trafodaeth grŵp bach i benderfynu ar ddatrasiad teg ar gyfer anghytundeb ynghylch postiad "cyfryngau cymdeithasol" a rennir a achosodd ofid.

Egwyddorion Cynnydd	Cynnydd 3 - Gallaf ddeall a disgrifio sut mae fy nghymuned yn cael ei llywodraethu a sut mae pobl yn cael eu cynrychioli Gallaf ddisgrifio'r gwahanol ffyrdd y mae gwledydd a chymdeithasau, gan gynnwys Cymru, wedi cael eu llywodraethu yn y gorffennol a'r presennol.
Maes Profiad Dysgu	Y Celfyddydau
Datganiad o'r Hyn sy'n Bwysig	Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac amrywiol, ac wedi'u llywio gan weithredoedd a chredoau dynol.
Perthnasol i'r Pedwar Diben	Diben 3 - Dinasyddion moesegol, gwybodus o Gymru a'r byd
Sgiliau Trawsgwricwlaidd	Llythrennedd a Digidol
Sgiliau Cyfannol	Effeithiolrwydd personol
Dealltwriaeth o gynaliadwyedd ym myd gwaith a/neu waith bob dydd	Deall sut mae penderfyniadau cyfreithiol teg a gwybodus yn cefnogi cymdeithas ddiogel a chynaliadwy

Themâu Trawsbynciol Perthnasol	
Thema	Rhesymeg
Hawliau Dynol	Meithrin dealltwriaeth o hawliau a chyfrifoldebau cyfreithiol

Lefel 1

Teitl yr Uned: Cyfraith Bob Dydd

Rhif Cyfeirnod yr Uned: CBM064

Lefel: One (1)

Gwerth Credyd: Dau (2)

Oriau Dysgu Dan Arweiniad: 20

Nod yr Uned: Datblygu dealltwriaeth dysgwyr o gysyniadau cyfreithiol sy'n effeithio ar ein bywydau beunyddiol, gan ddatblygu'r sgiliau i lywio senarios cyfreithiol cyffredin a'u galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus sy'n cyfrannu at gymdeithas gyfiawn a theg.

Egwyddorion Cynnydd

Cam Cynnydd 4 - Mae gennyf i ddealltwriaeth o ystod o systemau llywodraethu a sut y mae pobl wedi cael eu cynrychioli ar lefelau lleol, cenedlaethol a byd-eang, gan gynnwys sut mae systemau llywodraeth yng Nghymru yn gweithredu nawr a'r gorffennol, a gallaf gymharu ac esbonio'r gwahaniaethau rhwng y systemau hyn.

Deilliant Dysgu (Bydd y Dysgwr yn):	Maen Prawf Asesu (Gall y Dysgwr):
1. Gwybod rôl y gyfraith mewn cymdeithas	1.1 Nodi'r gwahaniaeth rhwng cyfraith sifil a chyfraith droseddol
	1.2 Nodi pwy sy'n cynrychioli pobl ar lefel leol, genedlaethol a byd-eang
	1.3 Amlinellu sut y caiff cyfraith newydd ei gwneud yng Nghymru
2. Deall systemau llywodraeth yng Nghymru	2.1 Disgrifio nodweddion allweddol systemau llywodraethu blaenorol a chyfredol yng Nghymru
	2.2 Dadansoddi gwahaniaethau rhwng systemau hanesyddol a chyfredol yng Nghymru
3. Deall sut mae'r gyfraith yn diogelu hawliau yn y gymuned	3.1 Rhoi enghreifftiau o nodweddion gwarchodedig o dan y gyfraith cydraddoldeb
	3.2 Disgrifio hawliau cyfreithiol person ifanc yn y gweithle

4. Gallu defnyddio prosesau cyfreithiol i ddatrys materion bob dydd	4.1 Dangos sut i wneud cwyn ffurfiol ynghylch cynnyrch diffygiol
	4.2 Adnabod ffynonellau dibynadwy i adrodd am bryder diogelwch neu drosedd

Cynnwys Dangosol

Deilliant Dysgu 1	AC 1.1 Rhaid i ddysgwyr nodi'r gwahaniaethau rhwng cyfraith sifil a throreddol e.e. • Mae cyfraith droseddol yn ymwneud â'r heddlu ac yn ymwneud â thorri rheolau sy'n diogelu'r gymuned gyfan (e.e. byrgleriaeth). • Mae cyfraith sifil fel arfer yn ymwneud ag anghytundebau rhwng unigolion neu sefydliadau (e.e. anghydfod ynghylch contract ffôn) • Mae'r canlyniadau'n wahanol, fel dedfryd o garchar am gyfraith droseddol yn erbyn talu iawndal am gyfraith sifil. AC 1.2 Adnabod pwy sy'n cynrychioli pobl ar lefel leol, genedlaethol a bydeang e.e. aelodau'r Senedd, aelodau seneddol, y Prif Weinidog, cynghorwyr, yr heddlu, pwyllgorau AC 1.3 Rhaid i ddysgwyr amlinellu sut y gwneir cyfraith newydd yng Nghymru e.e. Caiff deddfau newydd eu gwneud gan Senedd Cymru; gelwir deddfau a basiwyd gan y Senedd yn Deddfau Senedd Cymru. Cynnig (Cyflwyno Bil), mae pwyllgorau'r Senedd yn archwilio'r Bil ac yn cynhyrchu adroddiadau. Yna, mae holl aelodau'r Senedd (ASau) yn dadlau ac yn pleidleisio ar syniad cyffredinol y Bil. Caiff y Bil ei archwilio llinell wrth linell gan bwyllgor. Gellir awgrymu a phleidleisio ar welliannau (newidiadau). Gellir gwneud mwy o welliannau, a bydd y Senedd yn pleidleisio ar a ddylid pasio'r Bil. Os caiff ei basio, caiff y Bil ei gymeradwyo gan y brenin ac mae'n dod yn gyfraith (Deddf Senedd Cymru).
Deilliant Dysgu 2	AC 2.1 ac AC 2.2 Gallai nodweddion allweddol a gwahaniaethau systemau llywodraeth Cymru yn y gorffennol a'r presennol gynnwys cynrychiolaeth, lleoliad grym, system gyfreithiol, ymreolaeth, awdurdodau lleol, ardaloedd datganoledig.

Deilliant Dysgu 3	AC 3.1 Rhaid i ddysgwyr roi enghreifftiau o nodweddion gwarchodedig o dan y gyfraith cydraddoldeb (e.e. oedran, anabledd, adaseiniad rhywedd, priodas a phartneriaeth sifil, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd neu gred, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol). AC 3.2 Rhaid i ddysgwyr ddisgrifio hawliau cyfreithiol person ifanc yn y gweithle. Gallai enghreifftiau gynnwys yr hawl i gael eich talu'r Cyflog Isaf Cenedlaethol, y terfyn cyfreithiol ar faint o oriau y gall person 14-16 oed weithio yn ystod wythnos ysgol, yr hawl i amgylchedd gwaith diogel a darparu'r offer diogelwch angenrheidiol (e.e. menig neu apronau).
Deilliant Dysgu 4	AC 4.1 Rhaid i ddysgwyr ddangos sut i wneud cwyn ffurfiol ynghylch cynnyrch diffygiol e.e. • anfon e-bost neu ysgrifennu llythyr gyda'r wybodaeth a'r dystiolaeth berthnasol • mynd i'r siop gyda'r dystiolaeth angenrheidiol fel llun o'r diffyg a chopi o'r derbynneb. AC 4.2 Rhaid i ddysgwyr nodi ffynonellau dibynadwy i adrodd am bryder diogelwch neu drosedd (e.e. gwefan Crimestoppers, 101, 999, meic).

Egwyddorion Cynnydd	Cynnydd 4 - Mae gennyf ddealltwriaeth o ystod o systemau llywodraethu a sut y mae pobl wedi cael eu cynrychioli ar lefelau lleol, cenedlaethol a byd-eang, gan gynnwys sut mae systemau llywodraeth yng Nghymru yn gweithredu nawr ac yn y gorffennol, ac rwy'n gallu cymharu ac esbonio'r gwahaniaethau rhwng y systemau hyn.
Maes Profiad Dysgu	Y Celfyddydau
Datganiad o'r Hyn sy'n Bwysig	Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac amrywiol, ac wedi'u llywio gan weithredoedd a chredoau dynol.
Perthnasol i'r Pedwar Diben	Diben 3 - Dinasyddion moesegol, gwybodus o Gymru a'r byd
Sgiliau Trawsgwricwlaidd	Llythrennedd a Digidol
Sgiliau Cyfannol	Effeithiolrwydd personol
Dealltwriaeth o gynaliadwyedd ym myd gwaith a/neu waith bob dydd	Deall sut mae penderfyniadau cyfreithiol teg a gwybodus yn cefnogi cymdeithas ddiogel a chynaliadwy

Themâu Trawsbynciol Perthnasol

Thema	Rhesymeg
Hawliau Dynol	Meithrin dealltwriaeth o hawliau a chyfrifoldebau cyfreithiol

Lefel 2

Teitl yr Uned: Cyfraith Bob Dydd

Rhif Cyfeirnod yr Uned: CBM065

Lefel: Dau (2)

Gwerth Credyd: Dau (2)

Oriau Dysgu Dan Arweiniad: 20

Nod yr Uned: Datblygu dealltwriaeth dysgwyr o gysyniadau cyfreithiol sy'n effeithio ar ein bywydau beunyddiol, gan ddatblygu'r sgiliau i lywio senarios cyfreithiol cyffredin a'u galluogi i wneud penderfyniadau gwybodus sy'n cyfrannu at gymdeithas gyfiawn a theg.

Egwyddorion Cynnydd

Cam Cynnydd 5 - Gallaf gymharu a gwerthuso systemau llywodraethu lleol, cenedlaethol a byd-eang, gan gynnwys systemau llywodraeth a democratiaeth yng Nghymru, gan ystyried eu heffaith ar gymdeithasau yn y gorffennol a'r presennol, a hawliau a chyfrifoldebau dinasyddion Cymru.

Deilliant Dysgu (Bydd y Dysgwr yn):	Maen Prawf Asesu (Gall y Dysgwr):
1. Gwybod sut mae deddfau'n cael eu gwneud a'u datblygu yng Nghymru	1.1 Esbonio'r gwahaniaeth rhwng cyfraith sifil a chyfraith droseddol
	1.2 Crynhoi'r broses o sut mae Bil y Senedd yn dod yn Ddeddf yng Nghymru
	1.3 Cymharu'r gwahaniaethau rhwng cyfraith yng Nghymru a chyfraith mewn gwlad arall
2. Deall diogelwch cyfreithiol i unigolion	2.1 Dadansoddi effaith y Ddeddf Cydraddoldeb ar ysgol neu weithle
	2.2 Asesu hawliau cyfreithiol penodol gweithwyr ifanc yng Nghymru
3. Gallu llywio prosesau cyfreithiol ym mywyd bob dydd	3.1 Defnyddio cyfraith defnyddwyr i ddatrys anghydfod syml
	3.2 Cyfleu dadl gyfreithiol i ddatrys problem gymunedol

Cynnwys Dangosol

Deilliant Dysgu 1	AC 1.1 Rhaid i ddysgwyr egluro'r gwahaniaeth rhwng cyfraith sifil a throseddol e.e. • Esbonio bod cyfraith droseddol yn ymdrin â gweithredoedd sy'n niweidio cymdeithas (e.e. lladrad neu ymosodiad) ac sy'n arwain at erlyniad gan y wladwriaeth. • Esbonio bod cyfraith sifil yn ymdrin ag anghydfodau rhwng unigolion neu sefydliadau (e.e. torri contractau neu anafiadau personol) i geisio unioni. • Esbonio'r gwahanol ganlyniadau, megis dirwyon neu garchar am gyfraith droseddol yn erbyn iawndal neu orchmynion am gyfraith sifil. • Esbonio'r safonau prawf gwahanol sydd eu hangen, gan gymharu "y tu hwnt i bob amheuaeth resymol" â'r "cydbwysedd o debygolrwydd." AC 1.2 Rhaid i ddysgwyr grynhoi'r broses o sut mae Bil y Senedd yn dod yn Ddeddf yng Nghymru e.e. • y cyflwyniad a'r darlleniad cyntaf lle trafodir egwyddorion cyffredinol y Bil yn y Senedd • cyfnod y pwyllgor lle mae Aelodau'r Senedd (ASau) yn archwilio'r Bil yn fanwl ac yn awgrymu gwelliannau • y cam olaf lle mae'r Senedd yn pleidleisio i basio'r Bil cyn iddo gael ei anfon am Gydsyniad Brenhinol. • rôl Llywodraeth Cymru wrth weithredu'r gyfraith newydd ledled Cymru unwaith y daw'n Ddeddf. AC 1.3 Rhaid i ddysgwyr gymharu'r gwahaniaethau rhwng cyfraith yng Nghymru a chyfraith mewn gwlad arall e.e. • gweithgaredd gwaharddedig • cyfyngiadau oedran
Deilliant Dysgu 2	AC 2.1 Rhaid i ddysgwyr ddadansoddi a rhoi enghreifftiau o effaith y Ddeddf Cydraddoldeb ar ysgol neu weithle e.e. • sut mae'r ddyletswydd i wneud "addasiadau rhesymol" yn sicrhau bod gan fyfyrwyr ag anableddau fynediad cyfartal at ddysgu • sut mae naw nodwedd a warchodir (e.e. oedran, rhyw, hil) a sut maent yn atal gwahaniaethu uniongyrchol mewn arferion cyflogi • y gwahaniaeth rhwng gwahaniaethu uniongyrchol a gwahaniaethu anuniongyrchol mewn polisi gwisg ysgol neu god gwisg yn y gweithle.

AC 2.2 Rhaid i ddysgwyr asesu hawliau cyfreithiol penodol gweithwyr ifanc yng Nghymru e.e.

- y terfyn ar oriau gwaith i bobl ifanc 14-16 oed, gan gynnwys egwylliau gorffwys gorfodol a gwaharddiadau ar sifftiau nos
- yr hawl i dderbyn y gyfradd gywir o'r Cyflog Isaf Cenedlaethol ar gyfer eu grŵp oedran
- y gofyniad cyfreithiol i berson ifanc gael trwydded waith a gyhoeddir gan yr awdurdod lleol mewn llawer o ranbarthau yng Nghymru.

Deilliant
Dysgu
3

AC 3.1 Rhaid i ddysgwyr ddefnyddio cyfraith defnyddwyr i fynd i'r afael â dadl syml, e.e.

- defnyddio'r Ddeddf Hawliau Defnyddwyr i benderfynu a yw eitem ddifffgiol yn addas at ddiben neu o ansawdd boddhaol
- defnyddio'r hawl i ad-daliad o fewn 30 diwrnod ar gyfer nwyddau diffygiol
- defnyddio templed 'llythyr cyn gweithredu' i ofyn yn ffurfiol am unioni gan fusnes.

AC 3.2 Rhaid i ddysgwyr gyfleu dadl gyfreithiol i ddatrys mater cymunedol , e.e.

- cwyn strwythuredig i gyngor lleol ynghylch mater diogelwch mewn parc cyhoeddus neu barc sglefrio
- dadl argyhoeddiadol mewn sesiwn cyfryngu ffug i ddatrys anghydfod rhwng cymdogion
- adroddiad i awdurdod perthnasol (e.e. Cyfoeth Naturiol Cymru) ynghylch tor-cyfraith amgylcheddol fel taflu gwastraff yn anghyfreithlon
- cais ffurfiol am wybodaeth o dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth i gorff cyhoeddus yng Nghymru (e.e. Iechyd Cyhoeddus Cymru).

Maes Profiad Dysgu	Y Celfyddydau
Datganiad o'r Hyn sy'n Bwysig	Mae cymdeithasau dynol yn gymhleth ac amrywiol, ac wedi'u llywio gan weithredoedd a chredoau dynol.
Perthnasol i'r Pedwar Diben	Diben 3 - Dinasyddion moesegol, gwybodus o Gymru a'r byd
Sgiliau Trawsgwricwlaidd	Llythrennedd a Digidol
Sgiliau Cyfannol	Effeithiolrwydd personol
Dealltwriaeth o gynaliadwyedd ym myd gwaith a/neu waith bob dydd	Deall sut mae penderfyniadau cyfreithiol teg a gwybodus yn cefnogi cymdeithas ddiogel a chynaliadwy

Themâu Trawsbynciol Perthnasol	
Thema	Rhesymeg
Hawliau Dynol	Meithrin dealltwriaeth o hawliau a chyfrifoldebau cyfreithiol